

אֵילָנִין, וְלִית תַּמָּן חֲטִימִים, וְלֹא מִשְׁבַּע זַיִנִי תְּבוּאָה.

וְעַל כֵּן נִקְרְאת נְשִׂיָה, וְזוֹרְעִים וְנוֹטְעִים אֵילָנוֹת, וְאִין שָׁם חֲטִימִים וְלֹא מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים.

צִיָּה הוּא מְקוּם כְּשֵׁמוֹ, בִּיבֹשׁ שֶׁל הַכֹּל. שָׁם בְּנֵי אָדָם יָפִים לְמִרְאֵה, וּמִתּוֹךְ אוֹתָהּ צִיָּה, כְּשִׂידוּעִים מְקוּם שֶׁל מְקוֹר מִים נוֹבְעִים, נִכְנָסִים לְשָׁם, וְלִפְעָמִים שְׁעוּלִים מִתּוֹךְ הַמִּים לְתַבֵּל הַזֶּה. וְהֵם בְּנֵי אֱמוּנָה יוֹתֵר מִבְּנֵי אָדָם אֲחֵרִים, וּבְנֵיהֶם דִּיּוּרִים טוֹבִים וְעֶשֶׂר רַב, וְזוֹרְעִים מְעַט מִתּוֹךְ הַיֵּבֶשׁ שֶׁשָׁם, וְנוֹטְעִים אֵילָנוֹת וְלֹא מִצְּלִיחִים, וְתִשׁוּקָתָם לְבַנֵּי אָדָם שֶׁל כָּאן.

וּמִבְּרָם אֵין שְׂאוּכְלִים לֶחֶם, פֶּרֶט לְאֵלוֹ שְׂכָאן בְּתַבֵּל, שְׁהָרִי לְמַעְלָה מִכָּל אֵלוֹ תַבֵּל, שְׂכָתוּב וְהוּא יִשְׁפֹט תַבֵּל בְּצֶדֶק. כְּמוֹ שְׂכָל אֵלוֹ הָאֲרֻצוֹת, יֵשׁ בְּתַבֵּל הַזֶּה. וְכָל אֵלוֹ הַשָּׁמַיִם יֵשׁ בָּהֶם אֵף כָּף, מִשׁוּם שֶׁהִיא שְׁבִיעִית. יֵשׁ כָּאן אֵף כָּף כְּמוֹ שְׂאוֹתוֹ מְקוּם שְׁלִמְטָה, וְכָל אֵלוֹ בְּדִיּוּרִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם, מְשֻׁנִּים אֵלוֹ מְאֹל, שְׂכָתוּב (תְּהִלִּים קד, כד) מַה רַבּוֹ מְעַשֵּׂיָהּ ה'. עַד כָּאן.

מְדַרְשׁ הַנֶּעְדָּם

שְׁנֵינוּ, בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. רַבִּי חֲזִיָּא וְרַבִּי נִתָּן אוּמְרִים, בְּמֵאמֶר אֶחָד נִבְרָא, וְאִיזְהוּ? שְׂכָתוּב (תְּהִלִּים לג) בְּדַבַּר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. וְרַבִּי אֲבָא אָמַר, שְׂכָתוּב (שם) כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי הוּא צוּה וַיַּעֲמֵד. אֲמִירָה אַחַת בְּלִבָּד. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, לֹא זֶה וְלֹא זֶה, אֶלָּא בָּאוֹת אַחַת נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּלֹא אֲמִירָה. שְׁלֵמְדֵנוּ, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, אוֹת אַחַת נָטַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁמוֹ, וּבְאוֹתָהּ הָאוֹת נִבְרָא, וְהֵינּוּ שְׂאֵמֶר רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵהוּ שְׂכָתוּב (שְׁמוֹת טו) מִי כִמְכָה בְּאֵלֶם ה', שְׂיֻכַּל לְבָרָא אֶת הָעוֹלָם? אֶלָּא מִשְׁמַע בַּה"א נִבְרָא הָעוֹלָם,

צִיָּה, הוּא אֲתֵר כְּשִׂמְיָהּ, בִּיבֹשׁוֹתָא בְּכֹלָא. תַּמָּן בְּנֵי נְשָׂא שְׂפִירָן בְּחִיזוֹ. וּמִגּוֹ דֵּהֵהוּא צִיָּה, כַּד יִדְעֵי אֲתֵר דְּמִקּוּרָא דְּמִיִּין נְבֻעִין, עָאֲלִין תַּמָּן. וְלִזְמַנִּין דְּסִלְקִין מִגּוֹ מִיִּין, לְהֵאִי תַבֵּל. וְאִינוּן בְּנֵי מְהִימְנוּתָא יִתִּיר מִבְּנֵי נְשָׂא אֲחֵרְנִין, וּבִינֵיהוּ דִּיּוּרִין טָבָן, וְעוֹתֵרָא סָגִי. וְזֵרַע זְעִיר, מִגּוֹ יִבֹשׁוֹתָא דֵּהֲתָם, וְנוֹטְעֵי אֵילָנִין וְלֹא מִצְּלִיחִין. וְתִיאֻבְתָּא דֵּלְהוֹן לְבַנֵּי נְשָׂא דֵּהֲכָא. וּמִבְּרָהּוּ לִית דְּאֶכְלִי נַהֲמָא, בַּר אֲלִין דֵּהֲכָא בְּתַבֵּל. דֵּהָא לְעִילָא מִכָּל אֲלִין תַבֵּל, דְּכָתִיב (תְּהִלִּים צו ט) וְהוּא יִשְׁפֹט תַבֵּל בְּצֶדֶק. פְּגוּוֹנָא דְּכָל אֲלִין אֲרַעָאן, אֵית בְּהֵאִי תַבֵּל. וְכָל אֲלִין שְׂמָהֶן דְּאֵית בְּהוֹן אוּף הָכִי, בְּגִין דְּאִיְהוּ שְׁבִיעֵאָה. אֵית הָכָא אוּף הָכִי פְּגוּוֹנָא דֵּהֵהוּא דוֹכְתָּא דִּלְתַתָּא, וְכָל אֲלִין בְּדִיּוּרִין דְּבַנֵּי נְשָׂא, מְשֻׁנִּין אֲלִין מְאֻלִּין, דְּכָתִיב (תְּהִלִּים קד כד) מַה רַבּוֹ מְעַשֵּׂיָהּ ה'. עַד כָּאן.

מְדַרְשׁ הַנֶּעְלָם

הַתָּנָן, בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. רַבִּי חֲזִיָּא וְרַבִּי נִתָּן אוּמְרִים, בְּמֵאמֶר אֶחָד נִבְרָא, וְאִיזְהוּ. דְּכָתִיב (תְּהִלִּים לג ו) בְּדַבַּר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. וְרַבִּי אֲבָא אָמַר, דְּכָתִיב (שם לג ט) כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי הוּא צוּה וַיַּעֲמֵד, אֲמִירָה אַחַת בְּלִבָּד. ר' אֶלְעָזָר אָמַר, לֹא זֶה וְלֹא זֶה, אֶלָּא בָּאוֹת אַחַת נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּלֹא אֲמִירָה. דְּתַנָּיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, אוֹת אַחַת נָטַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (דף ט ע"א) מִשְׁמוֹ, וּבְאוֹתוֹ הָאוֹת נִבְרָא. וְהֵינּוּ דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵאִי דְּכָתִיב, מִי כִמְכָה בְּאֵלִים ה', שְׂיֻכַּל לְבָרָא אֶת הָעוֹלָם. אֶלָּא מִשְׁמַע בַּה"א נִבְרָא הָעוֹלָם, בָּאוֹת אַחַת

ממש, ובמאי נוקים (תהלים לג ט) כי הוא אמר ויהי וגו'.
 (שם לג ו) בדבר ה' שמים נעשו. אלא אמר רבי אלעזר, לאחזאה לעלמא דהא אתברי הנה, ולא הנה מתגלגלא, ואצטריך כל חד וחד לאתגלגאה, לאפקא כל חד וחד עובדוי וחילו דאיתחזי ליה.

אמר רבי אלעזר, כל העולם כולו, וכל תולדותיהם, ברגע אחד נבראו, וביום אחד נבראו, שכתוב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים. באותו היום ממש, באותה שעה ממש ואותו רגע ממש.

ושינו, אמר רבי אבא אמר רבי יוחנן, קדם שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, הנה הוא וישמו אחד, והיה בדעתו לברא את העולם, וברא קדם אלף עולמות, שנאמר (שיר השירים ח) האלף לך שלמה, ואחר כך ברא עולמות אחרים, להודיע שהכל נגדו כאין. והינו שאמר רבי חייא, למה אלף ראשונה שבאותיות? מפני שבתחלה ברא אלף עולמות, שקדמו לשאר עולמות, ואחריו ב"ת, שהוא בנין שמים וארץ. רב הונא אמר, בתחלה ברא פסא הכבוד, שכתוב בו (דניאל ז) אלף אלפים ישמשהו, ואחריו שאר המלאכים, והארץ, שהם בית העולם. ואחריו גימ"ל, גן עדן שהוא גמול הצדיקים, ואחריו דל"ת, שהוא האדם שנרפב בארבע רוחות.

אמר רבי יצחק אמר רבי זריקא, קנים ירקים היו סוככים על התהום, והתהום הנה עולה ויורד, ואות אחת היתה מתפשטת בשלש זוויותיה על התהום, והתהום שכיף. זהו שכתוב (בראשית א) ורוח אלהים מרחפת.

אמר רבי אלעזר, כל העולם כולו, וכל תולדותיהם, ברגע אחד נבראו, בשעה אחת נבראו, וביום אחד נבראו, דכתיב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות י"י אלהים, באותו היום ממש, באותה שעה ממש, ואותו רגע ממש.

ותניא, אמר רבי אבא אמר רבי יוחנן, קדם שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, הנה הוא וישמו אחד, והיה בדעתו לברוא את העולם, וברא קדם אלף עולמות, שנאמר (שיר השירים ח יב) האלף לך שלמה. ואחר כך ברא עולמות אחרים, להודיע שהכל נגדו כאין.

והינו דאמר רבי חייא, למה אלף ראשונה באותיות. מפני שבתחלה ברא אלף עולמות, שקדמו לשאר עולמות, ואחריו ב"ת, שהוא בנין שמים וארץ. רב הונא אמר, בתחלה ברא פסא הכבוד. שכתוב בו, (דניאל ז) אלף אלפין ישמשונה, ואחריו המלאכים, והארץ, שהם בית העולם. ואחריו גימ"ל, גן עדן, שהוא גמול הצדיקים. ואחריו דל"ת, שהוא האדם שנרפב בארבע רוחות.

אמר רבי יצחק אמר רבי זריקא, קלטיפין דירוקין, הנה מסחר על תהומא ותהומא הנה סליק ונחית, ואת אחד הנה פשיט בתלת זיווייתה על תהומא, ותהומא שכיף. הדא הוא דכתיב, (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת.

אמר רבי אלעזר, לא מכאן משמע, אלא מכאן, דכתיב (תהלים עז יז) ראוף מים אלהים, ראוף מים יחילו אף ירגזו תהומות.

והינו מה ששנינו, אלה עולמות היו טרם שנברא העולם, וזו כבודו היה מתפשט ובורא עולמות ומחריב אותם, עד שעלה כרצון לפניו לברא את העולם הזה. ובאותה שעה התפשטו שתי אותיות משמו, וקיים אותן, ושתיים אחרות נחקקו למעלה ולמטה, אחת בתוך אחת. חקק אחת וחרו שלש, וחקק אחת אחרת וחרו שתיים, עד שעלו עשר. נחלקו אותן עשר וחרו לשלשים ושתיים, והם שלשים ושתיים נתיבות חכמה. אלו נחלקו בחקיקותיהם לעשר, וחרו לארבעים ושתיים. מכאן ולהלאה, מי שישגיח, ישגיח בבעת הלל, יסתם, ואין שפותחים לו. ועל זה כתוב (ישעיה מב ח) אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. וכתוב (שמות) לא תעשה לך פסל וכל תמונה.

אמר רבי אלעזר, התהום היה נשקע בארבע אבנים, והטבעו למטה על אבן אחת, שהוא העמוד, ועל זה העולם עומד. זהו שכתוב (איוב לח ו) על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה. אמר רבי זירא, זוהי האבן שממנה השפת העולם, ועליה העולם עומד, והוא קדש הקדשים, והוא טבורו של עולם, וממנה יצאו אבנים המשקעות בתהום, ומתם יוצאים מים.

אמר רבי אחא בר יעקב, בשלש אותיות נשקע התהום, ונחלק בשלש חלקים, והם עמודי הארץ. ואחת לשלש מאות שנה מתרופפים ממקומם, שנאמר (שם) המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון.

אמר רבי אלעזר לאו מהכא משמע, אלא מהכא, דכתיב (תהלים עז יז) ראוף מים אלהים ראוף מים יחילו אף ירגזו תהומות. והינו דתנן, אלה עלמין הוו עד דלא אתברי עלמא, וזיו יקריה הוה מתפשט וברא עלמין, וסתיר לון, עד דסליק ברעותא קמיה למברי האי עלמא, וההיא שעתא אתפשטו תרין אתוון משמיה, וקיים לון, ותרין אתוון אחרן אתגליפו לעילא ותתא, חד גו חד. גליף חד, ואתחזר תלת. וגליף חד אחרא, ואתחזר תרין. עד דסלקו עשרה. אתפליגו אינון עשרה, ואתחזרו לתלתין ותרין. ואינון תלתין ותרין שבילי דחכמתא. אלין אתפליגו בגילופייהו לעשרה, ואתחזרו לארבעין ותרין. מכאן ולהלאה, מאן דישגח ישגח בביעותותא דלבא, יסתים, ולית דפתחין ליה. ועל האי כתיב (ישעיה מב ח) אני ימי הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. וכתוב (שמות כד) לא תעשה לך פסל וכל תמונה.

אמר רבי אלעזר, התהום היה נשקע בארבע אבנים, והוטבעו למטה על אבן אחת, שהוא העמוד, ועל זה העולם עומד. הדא הוא דכתיב, (איוב לח ו) על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה. אמר רבי זירא, זו היא אבן שממנה הושפת העולם, ועליה העולם עומד, והיא קדש הקדשים, והיא טבורו של עולם, וממנה יצאו אבנים המשקעות בתהום, ומתם יוצאים מים.

אמר רבי אחא בר יעקב, בשלשה אותיות נשקע התהום, ונחלק בשלשה חלקים, והם עמודי הארץ. ואחד לשלש מאות שנה, מתרופפים ממקומם, שנאמר (שם) המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון.